

VFU-handbok

För studerande inom Utlandsutbildade lärares Vidareutbildning (ULV), VFU-handledare och VFU-kurslärare

Stockholms universitet

Till studerande inom Utlandsutbildade lärares vidareutbildning, VFU-handledare och VFU-kurslärare

Den här handboken för verksamhetsförlagd utbildning, hädanefter förkortad VFU, riktar sig till lärarstudenter inom Utlandsutbildade lärares vidareutbildning, VFU-handledare och VFU-kurslärare.

Syftet med handboken är att informera om rutiner kring VFU och de särskilda förutsättningar som gäller för studerande inom Utlandsutbildade lärares vidareutbildning.

VFU-handboken är sammanställd av VFU-kollegiet för lärarutbildningarna vid Stockholms universitet samt av samordningen för Utlandsutbildade lärares vidareutbildning vid Stockholms universitet.

Foto: Kristian Pohl

Innehåll

Utlandsutbildade lärares vidareutbildning, ULV 5

Att läsa inom Utlandsutbildade lärares vidareutbildning 5

Verksamhetsförlagd utbildning (VFU) 7

Förutsättningar 7

Roller 8

Särskilda förutsättningar för VFU-placering 9

Inför VFU 10

VFU-kurs 10

Förkunskapskrav 10

Registrering på VFU-kurs 10

Planeringsmöte 10

VFU-placering 10

Registerutdrag 10

VFU-portfölj 11

Under VFU 12

Sekretess och tystnadsplikt 12

Närvaro 12

Trygghet och arbetsmiljö 12

Om du skadar dig 12

Handledningssamtal 12

Avbruten VFU 13

Risk för underkännande 13

Trepartssamtal 13

Tvåpartssamtal 13

Självvärdering 14

Efter VFU 15

Examination 15

Frånvaro 15
Underkänd VFU 15
Checklista – Att tänka på inför din VFU 16
Kontaktuppgifter 17

Utlandsutbildade lärares vidareutbildning, ULV

Utlandsutbildades lärares vidareutbildning, ULV, är en kompletterande utbildning för personer med utländsk lärarexamen eller med en ämnesexamen i ett ämne som motsvarar ett svenskt undervisningsämne. Utbildningen leder till en svensk lärarexamen och/eller lärarlegitimation.

Stockholms universitet erbjuder följande program inom ULV:

- Kompletterande förskollärarutbildning.
- Kompletterande grundlärarutbildning
- Kompletterande grundlärarutbildning mot arbete i fritidshem
- Kompletterande ämneslärarutbildning mot grundskolans årskurs 7 – 9 eller gymnasieskolan

Utbildningen planeras individuellt och varierar i längd beroende på tidigare utbildning och yrkeserfarenhet samt vilken komplettering den studerande läser inom. Detta i sin tur påverkar också hur många VFU-perioder studenten har. En del studenter har endast en VFU-period medan andra har två eller tre VFU-perioder. Utbildningen omfattar vanligtvis tre till fem terminer.

Alla sökande behöver i samband med antagning genomföra ett språkligt Inplaceringsprov i svenska. Syftet med provet är att se att den sökande har de språkliga förutsättningar som krävs för att tillgodogöra sig den kompletterande utbildningen. De studenter som får lågt resultat på provet inleder sina studier med en obligatorisk språkintroducerande termin.

Uppföljningar visar att de som kompletterat sin tidigare utbildning till en svensk behörighet utgör ett värdefullt och efterfrågat bidrag till lärarförsörjningen genom sina olika ämneskompetenser, kulturkännedom och språkkunskaper.

Att läsa inom Utlandsutbildade lärares vidareutbildning

Olika vägar till behörighet

Vägen till behörighet kan se olika ut för olika studenter, därför läser studenter enligt en individuell studieplan. De flesta har gemensamt att det läser ”Att vara lärare i Sverige,” en termin som behandlar det svenska skolsystemet; styrdokument, skollagen, demokrati- och värdegrundsfrågor samt hur det är att arbeta som lärare i den svenska förskolan eller skolan. Studenter läser enligt någon av följande vägar:

Att läsa mot en svensk lärarexamen

En del, framför allt inom inriktning ämneslärare, kompletterar sin tidigare utbildning till en svensk lärarexamen. De läser vanligen mellan 4–5 terminer och efter att de har fått sitt examensbevis ansöker de om legitimation hos Skolverket.

Att läsa mot en kompletteringshänvisning

Om skillnaderna i innehåll och omfattning inte skiljer sig så mycket åt mellan den tidigare utbildningen och en svensk examen kan Skolverket besluta om en kompletteringshänvisning.

En kompletteringshänvisning innebär att personen i fråga behöver komplettera en eller flera kurser för att få legitimation. Ett exempel på en kompletteringshänvisning är en student som har en grundlärarutbildning men saknar kunskaper i grundläggande läs- och skrivinlärning på svenska. Hen behöver då komplettera sin tidigare utbildning med en sådan kurs.

Att läsa mot utökad behörighet

Att läsa mot utökad behörighet innebär att studenten redan har fått lärarlegitimation i ett eller flera ämnen, men önskar ytterligare ämnesbehörigheter. Exempelvis en student som har fått lärarlegitimation och behörighet i kemi men också vill få behörighet att undervisa i matematik. Studenten behöver då läsa kurser i matematik.

Foto: Niklas Björling

Verksamhetsförlagd utbildning (VFU)

Foto: Niklas Björling

Förutsättningar

VFU är en obligatorisk del av den kompletterande utbildningen. Hur många VFU-kurser och antal högskolepoäng studenter läser kan skilja sig åt beroende på hur de kompletterande studierna ser ut.

VFU sker i samverkan mellan Stockholms universitet, hädanefter förkortad SU, och förskolor och skolor i Stockholms län. Det innebär att studenten under VFU-perioderna genomför sina kurser i en förskole- eller skolverksamhet. Studenten tilldelas en VFU-placering inför sin första VFU-kurs och behåller vanligtvis den placeringen under hela utbildningen.

- SU ansvarar för utbildningen och examinationen av VFU-kurserna.
- Under VFU-perioden betraktas studenternas VFU-placering som arbetsplats och arbetsplatsens regler gäller även för studenten.
- Det är rektor eller motsvarande ansvarig för förskolan/skolan som avgör om studenten kan tas emot i verksamheten.

Roller

VFU-kursansvarig

- förbereder och utformar kursen utifrån kursplanen
- examinerar VFU-kursen utifrån flera underlag

VFU-kurslärare

- förbereder och stödjer studenten inför och under VFU-kursen, bland annat genom seminarier under VFU-kursen
- gör en sammanfattande bedömning av studentens prestationer under VFU-seminarier och VFU-kurs och ger förslag till betyg till VFU-kursansvarig

Besökande lärare vid trepartssamtal

- genomför trepartssamtal (se sida 12)

Dessa tre roller kan vara samma person inom en VFU-kurs men det kan också vara olika lärare från SU.

VFU-handledaren

- planerar VFU-perioden tillsammans med studenten utifrån VFU-kursens förväntade studieresultat och studentens dokumentation i VFU-portföljen
- fungerar som studentens stöd och reflektionspartner under VFU-perioden
- ger vid VFU-periodens slut sin bedömning av hur studenten uppnått VFU-kursens förväntade studieresultat i VFU-rapporten som finns i VFU-portföljen.

Studenten

- bjuder in sin VFU-handledare till VFU-portföljen och tilldelar hen VFU-rapporten
- kontaktar sin VFU-handledare så fort VFU-placeringen är klar, för att besöka förskolan/skolan och få reda på vilka regler som gäller för verksamheten
- planerar VFU-perioden tillsammans med VFU-handledaren utifrån VFU-kursens förväntade studieresultat och studentens kursuppgifter i VFU-portföljen
- håller sig uppdaterad om vad som händer inom VFU-kursen i VFU-portföljen
- dokumenterar handlingsplanen i VFU-portföljen.

Samordningen för ULV

- utformar studenters individuella studieplaner
- hanterar och beviljar ansökan om VFU på arbetsplats

Att handleda studenter inom Utlandsutbildade lärares vidareutbildning

Inom Utlandsutbildade lärares vidareutbildning ser erfarenheterna väldigt olika ut när det gäller tidigare studier, yrkeslivserfarenhet och språkkunskaper. Det finns studenter som har lång och gedigen yrkeslivserfarenhet som lärare eller förskollärare, både från

utbildningslandet och från Sverige. Andra studenter är relativt nyutexaminerade och har liten eller ingen tidigare erfarenhet från arbete i förskola eller skola.

Det är värdefullt att ha en dialog kring studentens tidigare utbildning och yrkeserfarenhet och att resonera kring både studentens och handledarens förväntningar inför och under VFU. Gå gärna igenom studentens individuella studieplan tillsammans!

Särskilda förutsättningar för VFU-placering

VFU-placering via universitetet

I samband med terminsstart registreras alla studenter på en VFU-kurs enligt beställning från Samordningen för ULV. Efter registrering sker en matchning till en VFU-placering i en kommun. Matchningen utgår från följande kriterier:

- Program och ämnesinriktning
- Platstillgång
- Restid

När placeringen är klar publiceras den i VFU-portalen, ca 2 veckor innan VFU startar.

VFU-placeringar regleras i ett särskilt avtal mellan universitetet och kommunerna i Stockholms län. Det är därför inte möjligt för studenter att ordna placering på egen hand. Stockholms universitet har inte möjlighet att erbjuda VFU-placering utanför Stockholms län. Om det inte finns särskilda skäl för ett byte, har man som student samma VFU-placering under hela den kompletterande utbildningen.

VFU på arbetsplats

Studenter som läser inom ULV har möjlighet att ansöka om att göra VFU på den förskola eller skola de har anställning vid. Vissa fastställda kriterier ska vara uppfyllda för att en sådan VFU ska godkännas. Detta administreras av Samordningen för ULV. Om en student vill ansöka om att göra VFU på arbetsplats behöver hen göra det terminen innan den aktuella VFU-perioden infaller. Ansökningsblankett får hen från sin kontaktperson inom Samordningen för ULV.

Inför VFU

VFU-kurs

Varje VFU-kurs har ett antal förväntade studieresultat som studenten ska uppnå för att bli godkänd (se kursplan för mer information om examination).

Förkunskapskrav

Alla VFU-kurser har förkunskapskrav som ska vara uppfyllda senast fyra veckor innan kursstart. Vilka förkunskapskrav som gäller står i VFU-kursens kursplan. Om förkunskapskravet inte är uppfyllt får studenten inte genomföra sin VFU.

Registrering på VFU-kurs

Observera att studenten måste registrera sig på en VFU-kurs senast tre veckor in på aktuell termin, annars kan VFU-placering inte garanteras. Undantag kan förekomma.

Planeringsmöte

Studenten och VFU-handledaren träffas innan VFU-kursen, i så god tid som möjligt, för att tillsammans planera VFU-perioden och ge studenten möjlighet att besöka förskolan/skolan.

VFU-placering

För att kvalitetssäkra VFU:n regleras VFU-placeringar i ett särskilt avtal mellan SU och kommunerna i Stockholms län, därför gäller följande:

- Studenten får inte ordna VFU-placering på egen hand.

Läs mer om hur en VFU-placering går till på: su.se/vfuplacering.

Registerutdrag

Riksdagen har beslutat att lärarstudenter som genomför VFU ska genomgå en registerkontroll. Denna kontroll görs för att bidra till att skydda barn och elever som vistas i förskola, skola, komvux och annan pedagogisk verksamhet mot våld och övergrepp. Registerkontrollen ska också skydda barn och elever mot påverkan som syftar till att motarbeta grundläggande fri- och rättigheter eller det demokratiska styrelseskicket, eller annan skadlig påverkan som står i strid med skolans värdegrund.

Student måste i god tid ordna ett registerutdrag hos polismyndigheten innan VFU-kursstarten.

- Ansökningsblankett finns på polisens webbplats: **https://polisen.se/tjanster-tillstand/belastningsregistret/skola-eller-forskola/**
- Det kan ta upp till en månad att få hem utdraget.
- Utdraget ska överlämnas till rektor (eller motsvarande ansvarig) för den verksamhet där studenten ska genomföra sin VFU-period.
- Det är inte SU utan rektor för verksamheten som avgör om studenten kan tas emot på förskolan/skolan.

- Utdraget är endast giltigt i **6 månader** vilket innebär att studenten behöver lämna in flera utdrag under sin utbildning. Studenten ska därför se till att alltid ha ett giltigt utdrag under hela sin utbildningstid.
- Om ett registerutdrag inte visas upp får studenten inte påbörja sin VFU-period. Det här gäller också om studenten ska göra VFU utomlands. Inresande studenter som ska göra VFU här i Sverige behöver också ett registerutdrag, men då från polisen i sitt hemland.

  Registerkontrollen är en form av lämplighetsprövning. En anteckning i registerutdraget kan innebära att studenten blir nekad en VFU-plats.
  Eftersom VFU är en obligatorisk del av lärarutbildningen kan detta påverka studentens möjlighet att uppfylla examenskraven.

VFU-portfölj

Den digitala VFU-portföljen är ett pedagogiskt verktyg under lärarstudenternas VFU. I VFU-portföljen finns allt material från kursläraren som berör den aktuella VFU-kursen, studentens dokumentation samt dokumentation kring eventuella trepartssamtal och VFU-rapport.

Studenten bjuder in sin VFU-handledare till sin VFU-portfölj och tilldelar VFU-rapporten. På så sätt får VFU-handledaren tillgång till all information som finns i VFU-portföljen. För mer information, support och inloggning, se su.se/vfuportfolj.

Foto: Niklas Björling

Under VFU

Sekretess och tystnadsplikt

Sekretess innebär ett förbud att röja uppgifter och är en inskränkning i den svenska offentlighetsprincipen. De känsliga uppgifter som skolpersonal tar del av i sitt barn- eller elevvårdande arbete skyddas av bestämmelser i sekretesslagen SFS 2009:400. När studenten gör VFU har studenten tystnadsplikt. Tystnadsplikten gäller hela livet och måste särskilt iakttas till exempel vid resa till och från förskolan eller skolan, vid samtal i det egna hemmet och vid återkomsten till universitetet. När studenten har uppföljning efter VFU och delger andra sina erfarenheter, ska uppgifterna avidentifieras så att ingen kan peka ut barnet, eleven eller dennes nära anhöriga.

Kommunen där studenten genomför sin VFU kan begära att studenten undertecknar en sekretessförbindelse. Straffet för brott mot tystnadsplikten är dagsböter eller fängelse i högst ett år, ofta kombinerat med skadestånd. Mer information finns att läsa på: su.se/vfu.

Närvaro

Närvaro under VFU-perioden är obligatorisk och på heltid. En tumregel är att du följer din VFU-handledares tider, under förutsättning att din VFU-handledare arbetar heltid. Annan tid får du annars tillbringa med utsedd ersättare för VFU-handledaren. Frånvaro som går att komplettera enligt kursdokumentation ska tas igen enligt kursplan efter avslutad VFU-kurs för att du ska få betyg på VFU-kursen. Om studenten inte tar igen frånvaro så är aktuellt kurstillfälle förbrukat och ses som en avbruten VFU. Kursen måste då göras om i sin helhet och ett av två möjliga tillfällen att genomföra VFU-kursen är förbrukat.

Trygghet och arbetsmiljö

Under VFU omfattas studenten av VFU-skolans arbetsmiljörutiner. Rektorn är ansvarig för arbetsmiljön i verksamheten. VFU-studenten ska i första hand vända sig till handledaren om arbetsmiljöproblem uppstår. Om man behöver mer stöd utöver detta kan studenten kontakta VFU - ansvarig eller rektor på VFU-skolan.

Om du skadar dig

Du är försäkrad när du gör VFU på en arbetsplats godkänd av universitetet. Läs mer under: su.se/utbildning/din-hälsa/studentförsäkring.

Handledningssamtal

Under VFU-perioden ska regelbundna handledningssamtal ske med utgångspunkt i de förväntade studieresultaten. Studentens kompetens utvecklas med tyngdpunkt i konkreta situationer som under handledningen problematiseras, belyses och analyseras ur olika perspektiv. Handledningen ska medverka till att studenten systematiskt utvecklar sin analys- och reflektionsförmåga i förhållande till sin kommande lärarprofession.

I samtalen får studenten stöd i planeringen av sitt arbete och i sin undervisning och möjlighet att reflektera över gjorda erfarenheter. Professionsutvecklingsmatrisen kan utgöra ett stöd i dessa samtal. Vidare får studenten möjlighet att vidga och fördjupa sina kunskaper om vad som styr den egna verksamheten samt att reflektera kring perspektiv på kunskap, yrkesuppdraget och förskolans/skolans roll i samhället.

Avbruten VFU

Om en student inte slutför en påbörjad VFU-period måste VFU-handledaren meddela detta till VFU-kursansvarig snarast möjligt. Studenten får då inte något betyg för VFU-kursen. Om studenten inte kan visa upp ett läkarintyg gällande frånvaron görs en notering i Ladok att ett av studentens två tillfällen att genomföra VFU-kursen är förbrukat.

Risk för underkännande

Alla förväntade studieresultat behöver uppnås för att få godkänt på VFU-kursen. Så fort VFU-handledaren bedömer att det finns en risk att studenten inte kommer att uppnå alla förväntade studieresultat ska VFU-handledaren snarast kontakta VFU-kursansvarig.

Om inte alla förväntade studieresultat är uppnådda vid VFU-kursens slut ska hela VFU-perioden göras om.

Trepartssamtal

I VFU-kurser kan så kallade trepartssamtal på förskolan eller skolan förekomma. I samtalet deltar studenten, VFU-handledaren och besökande lärare från SU. Utgångspunkter för samtalet är studentens självvärdering och de förväntade studieresultaten. Samtalet bör ha prägel av ett utvecklingssamtal med formativ inriktning. Samtalet syftar till att stödja studentens utveckling genom att diskutera studentens styrkor och utvecklingsområden och möjliga vägar framåt inom professionen.

Vid samtalet gör VFU-handledare och besökande lärare från SU även en bedömning av studentens utsikter att nå de förväntade studieresultaten vid kursens slut. Denna preliminära bedömning är dock en prognos och ger därför ingen garanti för att ett visst betyg kommer att uppnås. Betyg sätts först när hela VFU-kursen är genomförd.

En förutsättning för ett bra trepartssamtal är att alla parter är väl inlästa på studentens självvärdering och VFU-kursens förväntade studieresultat. Besökande lärare från SU ansvarar för att dokumentera trepartssamtalet i VFU-portföljen.

Tvåpartssamtal

I VFU-kurser kan även tvåpartssamtal förekomma. Då deltar VFU-handledaren och studenten i samtalet. Samtalet bör äga rum i mitten av kursen. Även detta samtal ska utgå från studentens självvärdering och VFU-kursens förväntade studieresultat. Samtalet ska dokumenteras i VFU-portföljen. Om VFU-handledaren är osäker på om studenten kommer att uppnå de förväntade studieresultaten vid VFU-kursens slut, eller vill ha stöd i bedömningen,

så ska VFU-handledaren omgående kontakta VFU-kursansvarig. Vid behov kommer en VFU-kurslärare till verksamheten och ett trepartssamtal genomförs.

Självvärdering

I VFU-kurser kan även självvärdering förekomma inför trepartssamtalet eller tvåpartssamtalet. Då skriver studenten en självvärdering i form av reflektioner över sin utveckling med utgångspunkt från de individuella målen, VFU-kursens förväntade studieresultat och eventuellt från professionsutvecklingsmatrisen.

Foto: Eva Dalin

Efter VFU

Examination

Utsedd examinator betygssätter enligt gällande betygsskala, se VFU-kursplanen för regler för examination.

Betyget baseras på uppgifter i VFU-portföljen eller motsvarande dokumentation – för inresande studenter.

Frånvaro

Om studenten har varit frånvarande en eller flera dagar under VFU-perioden, ska VFU-rapporten fyllas i när studenten har tagit igen dessa dagar. Student och VFU-handledare kommer överens om när dagarna ska tas igen. Hur många dagar som kan tas igen och när, regleras i gällande kursbeskrivning. Studenten får inte något betyg på VFU-kursen innan alla dagar är genomförda.

Underkänd VFU

Vid underkännande av VFU-kurs gäller följande:

- studenten kallas till samtal med kursansvarig/examinator, VFU-studierektor och ibland även kontaktperson vid Samordningen för ULV
- studenten har möjlighet att kontakta Stockholms universitets studentkår (SUS), för att få stöd av kårens studentombud
- ett protokoll upprättas
- en individuell handlingsplan upprättas och den individuella studieplanen uppdateras.

Checklista – Att tänka på inför din VFU

- Beställ registerutdrag senast 1 månad innan VFU startar. Här beställer du det: **https://polisen.se/tjanster-tillstand/belastningsregistret/skola-eller-forskola/**
- Logga in i VFU-portföljen med dina användaruppgifter för att se din placering.

Placeringen brukar vara synlig ca 2 veckor innan VFU startar. Bjud även in din handledare till VFU-portföljen.

- Kontakta din VFU-handledare ca 2 veckor innan VFU startar.
- Förbered en presentation om dig själv att ta med till förskolan eller skolan där du ska göra din VFU.
- Det är ditt ansvar att informera din handledare om vilka uppgifter du förväntas genomföra under din VFU.
- Ta gärna med din individuella studieplan och visa den för din handledare. Det är för att hen ska få en uppfattning om vilka kurser som ingår i den kompletterande utbildningen samt vilka terminer du läser kurser som innehåller VFU. Ta även med kursplanen för VFU som bland annat innehåller de förväntade studieresultaten.
- Kontakta din handledare i god tid inför din nästa VFU-period.

Den adress som syns i Ladok är den adress som VFU-sekretariatet kommer att utgå ifrån vid VFU-placeringen. Du behöver även se till att uppgifterna om ditt telefonnummer och din e-postadress stämmer. Gå in på Ladok för studenter.

Därefter ska du logga in som student på VFU-portföljen, vfu.su.se, för att dina kontaktuppgifter ska bli synliga för de som administrerar din VFU-placering i kommunen.

Foto: Niklas Björling

Kontaktuppgifter

Samordningen för Utlandsutbildade lärares vidareutbildning

E-post: ulv@su.se
Tel: 08-1207 65 35
Aktuella telefontider listas på www.su.se/ulvsu.

Frågor om din placering?

Har du frågor om din placering är du välkommen att skicka ett e-postmeddelande med din fråga/frågor till: vfu@su.se
Obs! I ditt e-postmeddelande ange: För- och efternamn, telefonnummer, din lärarutbildning, VFU-kurs och VFU-period (datum, veckor).

Frågor om VFU-portalen?

Har du frågor om VFU-portalen är du välkommen att kontakta: portalvfu@su.se.

Frågor om VFU-portföljen?

Om du har frågor kring VFU-portföljen så är du välkommen att kontakta: portfoljvfu@su.se

VFU-studierektor vid Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen (BUV)

E-post: vfu@buv.su.se

VFU-studierektor vid Institutionen för Ämnesdidaktik (IÄD)

E-post: vfu.did@su.se

Läs mer om VFU här: su.se/vfu

Samordningen för Utlandsutbildade lärares vidareutbildning
Uppdaterad november 2026
Omslagsfoto: Niklas Björling